

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA

AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 15 korona. Községeknek,
papok, gazdasági egyleti tagok- és közs. előjáróknak egész évre
8 K. Tanítóknak, közs. és körjegyzőknek 7 K. — Egy példány
Telefon-szám 15. ára 10 fillér. Telefon-szám 15.

Felolós szerkesztő és kiadótulajdonos

BETEGH PÁL.

Főmunkatárs: FÜLEI SZ. LAJOS.

HIRDETÉSI DIJAK: Hivatalos hirdetések 100 szóig minden
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □em-ként 6 fillér-
többszöri közlésnél 4 fillérért közöltetnek. Nyilt-tér sora 1 K. Hir-
detés és nyilt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen heten ki nt
két szer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőseg és kiadóhivatal: BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő üzlete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz. és hirdetések intézendők. — Kéziratok vissza nem adatnak. — M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489 sz

Városunk költségvetéséhez.

A napokban bocsátotta ki a tanács városunknak 1904. évi költségvetését. Ugy egyesek, mint testületek ésszerű gazdálkodásának fokmérője a szigorú körültekintéssel készített költségvetés. Összeállításánál nemcsak arra kell tekintettel lenni, hogy mi volna kívánatos s talán célszerű is, hanem arra is, hogy lehet-e azokat a rendszeres jövedelmekből fedezni; nem kell-e a törzsvagyont megfáradni, vagy a közterheket hordozókat tulságosan megterhelni? Ha e kérdést vetjük fel, akkor kénytelenek vagyunk a költségvetést kifogásolni s hátrányára kiemelni, hogy e tekintetben nem elég reális.

A mai nehéz megélhetési viszonyok között, minden fillér kiadás-emelés, különösen ha ez nem jövedelmező befektetésre szükséges, kerülendő. Mindenki látja, érzi, hogy a kereset, a jövedelemforrások pangának. Ipar, kereskedés, vállalat egy helyt áll; csuda, hogy úgy is élhetünk, ahogy élünk! Most, a jelenlegi viszonyok között a pótdókat emelni, mikor még a rendes adókkal is hátralékban vagyunk, megfontolandó cselekmény!

Talán föl sem szólaltunk volna, ha lapársunk közelebbi számában többek között ezeket nem mondja: „A pótdó némi emelkedése a tisztviselők fizetése emelése folytán állott elő. A város képviselőtestülete ugyanis a múlt évi költségvetés tárgyalása rendén ígéretet tett arra, hogy ha a már megismert takarékos gazdálkodás továbbra is fennmarad, úgy köteleességének ismeri a valóban gyengén dotált tisztviselői fizetéseket már a jövőben felemelni.“ Helyes! Mi is azon vagyunk, hogy az érdemes tisztviselő kapja meg a maga tisztességes fizetését. De azt kérjük, hol van ebben a költségvetésben a „takarékos gazdálkodás“ érvényre és kifejezésre juttatva? Mi elég lelkiismeretesen összehasonlítottuk a tételket s azt találtuk, hogy a múlt évi költségvetéshez képest — eltekintve a tisztviselők fizetésétől — a megtakarítás 160 korona 58 fillér, de ezzel szemben a kiadási többlet 2410 korona. Pedig e többletből semmi sem megy befektetésre! Azt is ismerjük, hogy vannak esetek és körülmények, a hol és amikor a legjobb akarat mellett sem lehet jobban gazdálkodni s éppen ezért nem is vádoljuk a tanácsot, de abban a helyzetben sem vagyunk, hogy köteleessége teljesítését érdemén felül becsülnök Erdeméül tudnók be, ha megtakarításokat eszközölni s jövedelem-forrásokat nyitni tudna! De tulajdonképeni célunk nem is az volt, hogy erről a kényes, de mindenestre jogos tételről szóljunk!

Mi a fizetésrendezés kérdéséhez akarunk szólni. Általános a panasz a tisztviselők fizetésének tarthatatlansága felől! El-

ismerjük, hogy azok a fizetések bizony nem kielégítők. De viszont azt is fel kell említenünk, hogy hová vezetne egy ekkora város adminisztrációjának költsége, ha összes mostani tisztviselőit, szegődményeseit tisztességesebb ellátásban akarnók részesíteni! Méltóztassék megnézni, hogy hányan vannak a város alkalmazottjai? Van 25 tisztviselője, 9 kezelési hivatalnok, 24 szegődményese, tehát összesen 58 alkalmazottja. S vajjon okvetellen szükséges-e ez a nagy létszám mind? Nem lehetne-e személyapasztást eszközölni, például azáltal, hogy az illető hivatalnokok naponta 1-2 órával több hivatalos órát tartanának s így kevesebben végezhetnék el s talán jobban, mint a hányan most végzik a felmerülő munkát? S ha ezt tennék, akkor lehetne a szorgalmas munkásokat, a kiknek igazi elhivatásuk a város ügyeit végezni, jobban is jutalmazni.

Igen, mi is ohajtjuk, hogy a képességet, idejét, fizikai és szellemi erejét a város ügyeinek szentelő hivatalnok tisztessége, az anyagi gondoktól a lehetőségig megmentő ellátásban részesüljön, de mindenesetre a köznek tulságos megterhelése nélkül s az illető munkaképességének kellő igénybevétele. Most nem szándékunk részletezni, azt hisszük, hogy így is érteni fognak bennünket, hogy mit akarunk a mondottakkal értetni.

Az előttünk fekvő költségvetés személyapasztásról nem szól, pedig most volna ideje s aztán az így megtakarított összeget szívesen fordíthatná a közgyűlés az érdemesek fizetése javítására! Ismételten kinyilvánítjuk, hogy a méltányos fizetésrendezés elől nem zárkozunk el, de a megfontolást sem tartjuk szem elől tévesztendőnek!

Egy képviselő.

Az Uvarhelymegyei Szabadalvüpart folyó évi november hó 29-ikén (vasárnap) délután 3 órakor a vármegyeház kistermében ülést tart a következő tárgysorozattal: 1. Üdvözlét Daniel Gábor pártelnökhöz valóságos belső titkos tanácsossá történt kineveztetése alkalmából. 2. Az új kormány programjának tárgyalása és az új kormányhoz intézendő üdvözlét. 3. Az ellenzék obstrukciójával szemben a párt álláspontjának meghatározása.

Az állatorvosi megfigyelés költségei. A törvényben és szabályrendeletben nem jártas felekkel egyes helyeken megtörtént az, hogy az állatorvosi megfigyelés költségeinek megfizetésére köteleztettek, jóllehet ez nem a magánfél érdekében, hanem közérdekből történt. Ezen méltánytalan eljárást lesz hivatva megszüntetni a közigazgatási bíróságnak azon elvi határozata, melyben kimondja, hogy ha a sertésnek állatorvosi megfigyelése a sertésvész terjedésének megakadályozása végett, tehát közérdekből és nem magánfél érdekében történik, az állatorvosi megfigyelés költségeinek viselésére a magánfél az 1900. XVII. törvénycikk 6. szakasza alapján nem kötelezhető.

Juhtenyésztés.

Udvarhelyvármegye juhtenyésztése a közelmúltban és a jelenben. Közli: lengyelfalvi báró Orbán Ottó.

(I. folyt.)

Szent János-napkor június hó 24-én a községi előjáróság közreműködésével alakult egy juhvizsgáló bizottság, a bizottság kiment az esztenára és a juh-nyáját megvizsgálta, amely juh akkor egy tyuk-tojás-hajat tele adott tejjel, arra köteles volt a major a rendes turó-illetményt hiány nélkül megfizetni, amely juh csak egy fél-tojás-haj tejet adott, arra csak fél turó-illetményt fizetett, amely pedig egyáltalán semmi tejet nem adott, arra semmit sem fizetett a major, az olyan juhot kitétték a meddő nyájba hizóba. Ezen gyakorlat ma is fennáll.

Ha az ilyen juhnyáj a havasi legelőkön legelt, akkor a nyáj naponta háromszor, a fejésre használt forgatható fejő-kosárból lett kifejeve reggel, délben és este. A juhkefő kosarak rendszeren a legelők tisztására, vagy új irtványokra lettek elhelyezve. A juh-trágyával javították a talajt, hogy dúsabb legelőt vagy erdei kaszáló nyerjenek, ha pedig a juh-nyáj az ugarhatáron legelt, akkor a cimboraság tagjai juhszám arányában élvezték a juhtrágya hasznát és az által javították a soványabb szántóföldjeiket. Őszel pedig amikor a juhnyáját elbányták, azok a székely gazdák, akiknek jó minőségű fajberbései voltak, őszi sereget gyűjtöttek. Azok juhából, a kiknek nem volt tenyészberbése, a juhnyáját el-
iálták a trágyáztatás ideje alatt sóval és egész őszön addig, amíg a hó leesett, maguknak trágyáz-
tattak rendszeren a kaszálókon vagy pedig a gyümölcsösökben; ha a hó leesett és elkövetkezett a tél, az ilyen juhnyájukat széjjel hányták és a juhtulajdonosok juhaikat hazahajtották teleni.

A juhok fiasztatása ideje kora tavasszal kezdődött, a bárányokat, ha akkorára nevelték, hogy ölni elég nagyok és kövérek voltak, akkor a kosbárányokat eladták szücsöknek, a nőstény bárányokat pedig megtartottak tenyésztési célokra. A fekete bárányoknak nagyobb értéke volt, mint a fehérnek. A juh-nyírást, ahogy az idő annyira melegedett, hogy a juhok elfagyásától való félelem nélkül eszközölhették, azonnal véghezvitték és a gyapjut a székely gazdasszonyok rőktön munka alá vették, azt szépen kimosták, felfűsülték és megfonták, a fehér gyapjuból megszőtték a harisnyának való posztót; a székely fehér gyapju posztót nadrágnak, a fekete és szürke gyapjuból pedig megszőtték az (ujasnak) székely kabátos zekének való posztót. Mikor a posztószövéssel készen voltak a székely gazdasszonyok, azt elvitték a (döröszkölőre) ványolóra, ott verették ki a legjobb minőségű és nagyon tartós harisnyá, ujas és zeké posztót. A kész posztóból elsősorban a harisnyá-szabóval a család összes férfi tagjainak készítettek harisnyát, ujas, zekét és kabátot annyit, amennyi egy évre mindennapi viselő és ünnepnap ruházatnak elég volt, a felesleges posztót pedig eladták. A székely gazdasszonyok a ruházatra szükséges posztón kívül gyapjuból szőtték még igen jó minőségű, házi gyapju-pekrócot (csérgét) téli takarozónak, amelyet paplan helyett használt az egész család. Azonkívül szőtték még igen jó tartós löpökrócot is, sőt a székely-asszonyok a maguk részére jó minőségű és tartós gyapju-surcot készítettek. A székely leányok a mikor férjhezmentek, a kelengyében paplan helyett szép ázi szőtt lomos gyapju-csérgét kaptak. A székely ember télen a csizmájában, a bocskorában pedig minden időben gyapju kapcát viselt. Tavasszal a házi fogyasztásra leölt fekete bárány bőrből készült a szép fekete fodros-szőrű báránybőr-sapka, a fehér báránybőrből pedig az asszonyoknak kis

téli meleg varottas bundát varrt a szőcs, a leölt meddő juhok és berbécsék bőrből készült a férfiaknak a szép selyem-szállal kivarrott ujas alá való kis bunda és a jobb módúaknak a téli hosszú juhórbunda. Téli időben használtak a székekelyek kurta festett kozsókat is, rövid felső bundát helyettesítő rövid bundát.

A meddő juhok és berbécsét nyáron a mikor jól kihiztak eladták a mészárosnak, abból a munka idő alatt a háztartás kiadásait fedezték, ha kalákát csináltak vagy sok dolgot hivat a jobb módú gazdák egy meddő juhok levágtak a munkások ellátására, a turóbból is ami a háztartástól megmaradt, szintén szépen pénzelték, különösen Gyergyó és Csikban annyi juhok tenyésztettek, hogy abból nagy mennyiséget adtak el évente azon vidékekre ahol nem foglalkoztak juhtenyésztéssel. A juhtenyésztést a székely gazdák így értékesítették Udvarhelyvármegyében, Gyergyóban és Csikban is. (Folyt. köv.)

Tan- és nevelésügy.

Homoródi járás tanítógyűlése.

Járaskörünk e hó 18-án H.-Szentmártonban tartotta egyik gyűlését; erről megemlékezni, azt hiszem, nem lesz érdektelen, mert különös ünnepséget kölcsönzött összejövetelünknek egyfelől a tagok népes száma, másfelől a község és vidékbeli több intelligens tanügybarát megjelenése, különösen pedig Sziklay P. Gyula kir. tanfelügyelőnk részvétele s nem kevesebbet a gyűlés kellő színvonalu lefolyása is.

Rendes gyakorlatunk szerint a gyűlés a helybeli tanító tanításával vette kezdetét. Kiss József tanított a II-dik oszt.-nak magyarnyelvtant; tananyaga a magánhangzók kiválasztása volt.

Tanítás végeztével Bedő József elnök tartja megnyitóját, melyben a már visszalépett Wlassics Gyula kedves közoktatásügyi miniszterünk kiváló érdemeit méltatta s annak kapcsán indítványozza, hogy ő nagyméltóságának a tanügy terén kifejtett érdemei jegyzőkönyvünkben örökítkessenek meg; az indítvány elfogadása zajos éljenzésében nyert kifejezést. Elnök megnyitójában továbbá a megjelent vendégeket s köztük királyi tanfelügyelőnk szívélyesen üdvözli, aki viszonzásában azon érzelmeinek ad kifejezést, hogy megjelenésével is az együvértartozást, szíves barátságot s nem a rideg főnöki állását kívánja kifejezésre juttatni.

Kiss Jakab köri jegyző felolvassa a közelebről Homoródkarácsonfalván megtartott gyűlés jegyzőkönyvét, mely észrevétel nélkül elfogadtatott.

Ezután a Kiss József tanítása fölötti bírálat következett, melyben nevezett tanító s Kiss Mózes főbírálon kívül több kartárs is résztvett, miután elnök összegezve a felszólalásokat: a tanítást sikerülten nyilvánítja.

Felolvassza Kiss György a következő tételt: „Mivel tudja a tanító az iskolai rend betartására szoktatni tanítványait?” Felolvasónak gondosan összeállított feljegyzéseire gyűlés köszönetet szavaz.

Ezen felolvasással kapcsolatosan Kiss Mózes kartárs adta elő megjegyzéseit a következő címen: „Mily körülmények szolgálnak leggyakrabban okot arra, hogy a gyermekek az iskolai rend ellen vétessenek?”

Kiss Mózesnek a valódi életből merített tapasztalatai igen élénk vitaközörségre adtak alkalmat, ugyanarra, hogy hatása alatt azon indítvány, hogy keressék meg a megyei közigazgatási bizottság egy oly szabályrendelet megalkotására, mely szerint a 12 évesnél kisebb kora gyermekek korcsmai kimerésekben szülei megbízásából se jelenhessenek meg, Hegyi Péter indítványozó indokolása folytán, elfogadtatott.

Majd Bedő József elnöki állásáról való lemondását teszi meg, hivatkozva már régi — 9 éves — ilyen tisztségére s többoldalú elfoglaltságára, az eddigi bizalmat megköszönve, helyét mielőtt elhagyná, a megejtendő elnökválasztásra elnökölni felhívja Kriza Sándor egyleti alelnököt s mellé még 2 bizottsági tagot kér fel.

A választás megejtetvén, Kriza Sándor homoródmási igazgató-tanító, eddig is igen tevékeny egyleti alelnököt választották meg elnöknek. Alelnök pedig Györfi István, homoródszentmártoni igazgató-tanító lett.

A gyűlés az indítványok tárgyalásánál a visszavonuló derék, ügybuzgó elnöknek jegyzőkönyvi elismerést szavazott.

Több keblü ügy elintézése után, megállapították a következő gyűlés helyét és tárgysorozatát. Így jutottunk el a közebédig, melynek végzetével lón apostolok oszlása. **Jakab József.**

Különbélek.

— **Daniel Gábor lemondott.** Daniel Gábor, a képviselőház alelnöke, — mint a Magyar Nemzet írja — állásáról lemondott. A lemondást Perczel Dezső terjesztette a Ház elé, mely azt távozó funkcionáriusa érdemeinek meleg méltánylása mellett sajnálattal vette tudomásul. Daniel Gábor a képviselőház alelnöki méltóságában határozott érdemeket szerzett magának a tanácskozások hétköznapi szellemében való vezetésével, a szabályok lelkiismeretes megtartásával. Csak legutóbbi részeseült előkelő királyi kitüntetésben s az e kitüntetés nyomán való általános öröm igazolta, milyen közszeretettel örvend ez a férfi, aki most az alelnöki széket elhagyta; a magyar politikai életnek és a szabadelvű irányzatnak azonban lelkes harcosa marad a jövőben is.

— **Wlassics és Láng a tanári széken.** A király a hivatalos lap közlése szerint Wlassics Gyula dr. valamint Láng Lajos dr. nyugalmazott magyar minisztereket, miniszterekké történt kinevezetésük előtt a budapesti tudományegyetemen elfoglalt nyilvános rendes tanári állásukba visszahelyezte.

— **Személyi hír.** Kunc Elek tankerületi kir. főigazgató hétfőn városunkba érkezett és vizsgálatát a helybeli róm. kath. főgimnáziumnál kezdte meg.

— **Esküvő.** Homoródmási és bágyi dr. Baczó Albert budapesti előkelő ügyvéd, székely hazánkfia e hó 17-én esküdtött örök hűséget Pap Imre református lelkész és neje leányával Irmával Hódmezővásárhelyen. Boldogságot kívánunk a derék új párnak!

— **Meghívó.** A székelyudvarhelyi jótékony nőegyesület 1903. november hó 18-ikától husvét nagyhétéig minden szerdán este 7 órakor a „Budapest-szálló” kistermében a város szegényeinek segélyezésére, műsoros fillér-estélyt rendez. E jótékony célú esték pártolására a n. é. közönséget tisztelettel felkéri és meghívja. Székelyudvarhely, 1903. november hó. Az elnökség.

— **Halálozás.** Csikszentmihályi Lakatos József, Székelyudvarhely város köz- és árvai pénztárnoka, életének 51-ik és boldog házasságának 20-ik évében hosszas szüvedés és a haldokló szentségének felvétele után, e hó 22-én reggel 8 órakor megszűnt élni városunkban. Halálát neje szül. Dénes Rebeka; ugyszintén a közelebről Galter János városi mérnök menyasszonya lett Vilma nevű nevelt leánya; valamint testvérei Lakatos János nyug. kir. anyakönyvvezető s neje Kovács Róza és fia Lakatos Tivadar közigazgatási joggyakornok; Lakatos Dénes kir. adóellenőr s neje Gyüre Julianna és gyermekei gyászolják. A becsületes, tisztakezü városi tisztviselő koporsójára Szakács Zoltán vezetése alatt hétfőn délután a város tisztviselői kara igen szép koszorút helyezett és külön gyászjelentésben is tudatta szeretett tisztviselő társának halálát. A megboldogult hűlt telettem kedden d. u. 3 órakor általános részvét mellett helyezett örök nyugalomra a helybeli róm. kath. sírkertbe. Béke poraira!

— **Mezőgazdasági kiállítás a Székelyföldön.** A gazdasági talpraállítás munkája között egyre elevebb tevékenység mutatkozik az erdélyi egyesületi életben is. Ennek jele, hogy a székelyföldi gazdasági egyesület az Erdélyi Gazdasági Egyesület hatékony támogatása mellett Marosvásárhelyen nagyobb arányú, az egész Székelyföldet felölelő általános mezőgazdasági kiállítást rendeznek.

— **A nőegylet tea-estélye.** A székelyudvarhelyi jótékony nőegyesület 1903. december 5-én, szombaton a „Budapest-szálló” nagytermében szegények és árvák segélyezésére táncol egybekötött jótékony célú tea-estélyt rendez, melyre a n. é. közönséget, tisztelettel meghívja a bizottság. Belépő jegy ára: személyenként 1 korona, páholy 4 K, tanuló-jegy 60 f. Felülfizetéseket köszönettel fogad, hirlapilag nyugtázza a rendező-bizottság. A tea-estély kezdődik 7 órakor, a tánc 10 órakor.

— **Középiskolai főfelügyelő.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter az erdélyi ref. egyházkerület főhatósága alá tartozó székelyudvarhelyi kollegiumra és az unitárius püspök főhatósága alá tartozó székelykereszturi gimnáziumra nézve az állami főfelügyelet gyakorlásával az 1903—1904-ik tanévre Kunc Elek kolozsvári tankerületi kir. főigazgatót bízta meg.

— **Névmagyarosítás.** Apfelbaum Lajos bika-falvi illetőségű, székelyudvarhelyi korcsmáros, családi nevét belügyminiszteri engedéllyel Almásira változtatta.

— **Virágzó fogyasztási szövetkezetek.** A mint lapunkat értesítik — a közelebről Alsósiménfalván megnyitott központi, valamint ebből kifolyólag Kobátdemeterfalván és Kecskisfalud községekben létesített fiókszövetkezetek, igen szép eredménnyel működnek. A három ily szövetkezet hetiforgalma az 5—600 K-t már most meghaladja.

— **Polgárságunk fillérestéylei** a folyó évben is igen jól sikerülnek. Hétfőn este szintén zsufolásig telve volt a polgári-kör nagyterme közönséggel, amely mindvégig otthoniassággal, kedélyesen mulatott. Benedek Aladár jól sikerült szavalata után Mánthó Irén kisasszony érzéssel és műkedvelőt tulzárnyaló gyakorlottsággal játszott cimbalmon, míg Wallinger István élénk derűtséget kelte adta elő Rudnyánszky Gyulának: „A mama kedvence” c. monológját. Végül Ferenc Albert játszott tilinkón néhány szép darabot.

— **Ismét egy gyermekáldozat.** Alig néhány nappal ezelőtt hoztunk tudósítást a szenterzsébeti gyermek szörnyü haláláról s most ismét egy 13 hónapos leányka esett áldozatul a szülői figyelmetlenségnek. E hó 19-én ugyanis Német Józsefné Juliska nevű leánykaja ebéd közben egy nagyobb tál forró levest magára öntött s az így keletkezett súlyos égési sebeiben tolyó hó 22-én nagy kinok között meghalt Magyarhermányban. A gondatlanság miatt törvényes eljárás van folyamatban.

— **Egy intelligens vándor halála.** A „Székely-Udvarhely” e hó 19-iki 93-ik számában röviden megemlékeztünk volt egy ismeretlen vándornak Grosz Ignác homoródmási vendéglőjében történt hirtelen elhunytáról. Tudósítónk most arról értesíti lapunkat, hogy később az illetőnek ruházatában elrejtett helyen iratokat találtak, amelyekből kitűnt, hogy a teljesen lerongyolódott vándort: Mazinger Alajosnak hívják, foglalkozására nézve mérnök és Longschlang nevű helységben Alsóausztriában született. 1881. november 7-től 1884. július 31-ig mint mérnök és építészvezető a budapest—zimonyi fővasút és mellékvasutak építő vállalatánál alkalmazásban volt s a neki besorozott építkezés vezetésénél úgy az al-, mint a felső építmények munkálatainál tapasztalata, tudományossága, pontossága és fáradhatatlan szorgalma által ugy főnökeinek, mint az építő vállalatnak kiváló megalégedését vívta ki s ezért elismerésüket nyilvánítják. Ezt megelőzőleg 1880. év július 30-ikától november 20-ikáig Szegeden a sövényházi gátépitő munkálatoknál, majd folytatólag 1881. november 5-ig a Grandna—Csata, Csata—Ipolság, Csata—Léva, Félégyház—Csongrád és végül az első magyar—gácsi vasút 2-ik sinpárának felrakásánál részt mint művezető, másrészt pedig az irodában működött s technikai, theoretikai és gyakorlati ismereteivel a legteljesebb elismerést érdemelte ki. Ezen fényes tehetséges ember, hogy mégis ily elhagyatott sorsba jutott, valóban bámolatra méltó és mindnyájunk elött rejtély marad.

— **Törvénykezés.** A helybeli kir. törvényszéknél közelebről megtartott bünyűi főtárgyalásokon a következő elítélések történtek: Kozán István oláhfalvi lakost súlyos testisértés vétségeért 7 napi fogházra és 10 K pénzbüntetésre, valamint Balázs Lajost 2 havi fogházra és 2 napra változtatható 20 K pénzbüntetésre; Ilyés Mária siménfalvi lakost súlyos testisértés vétsége miatt 14 napi fogházra és 2 napra változtatható 20 K pénzbüntetésre; ifj. Péter Mózes felsőboldogasszonyfalvi lakost gondatlanságból okozott emberölés vétségeért 21 napi és Demeter Józsefet 14 napi fogházra; ifj. Lőrinci József székelykereszturi lakost súlyos testisértés vétsége miatt 1 havi fogházra és 10 K pénzbüntetésre; Benedek Imre zetelaki lakost 3 havi fogházra és 20 K pénzbüntetésre; Péter Imre szintén zetelaki lakost súlyos testisértés vétségeért 14 napi fogházra és 20 K pénzb., ugyszintén Péter Imrénét 3 napi fogházra és 10 K pénzbüntetésre; Plát Józsefné magyarhermányi lakost okirathamítás büntette miatt 6 havi börtönre; Gál Ignác székelyudvarhelyi lakost súlyos testisértés büntette miatt 6 havi börtönre (kir. ügyészség és vádlott felebbezett); Bogos János máréfalvi lakost lopás vétségeért 14 napi fogházra és egy évi hivatalvesztésre (felebbezett); Farkas János szentegyházalófalvi lakost súlyos testisértés vétsége miatt 4 havi fogházra és 20 K pénzbüntetésre; Tóásó Ferencné dobói lakost pedig gondatlanságból okozott emberölés vétsége miatt 2 napi fogházra ítélte a bíróság.

— **Érdekes Könyvtár** címen jelenik meg karácsonra Szabó Endre szerkesztésében a legújabb, diszes kiállítású könyvalaku szépirodalmi havi folyóirat, melynek előfizetési ára 1 negyed évre egy korona, tehát példátlanul olcsó. Az első füzet Mikszáth Kálmán, a világhírű író egyik legszebb, páratlan humorral megírt elbeszélését, a batuszidó leányát fogja tartalmazni. Az Érdekes Könyvtár kiadóhivatala (Budapest, VIII., Józsefkörút 65.) gyűjtőívvel bárkinek készséggel szolgál, s gyűjtőit állandó tiszteletpéldányon kívül nagy könyvjutalmakban is részesíti.

Iparügyek

Gyógyszertári eszközök. A cs. és kir. katonai gyógyszerárak üzemi eszközeire vonatkozó árlejtési hirdetmény a „Budapesti Közlöny“ f. évi november hó 12-iki számában megjelent.

Különféle anyagok. A m. kir. államvasutak debreceni üzletvezetősége 1904—1906. évi faggyu-, stearin-gyertya, szappan stb. szükségletét 1903. évi december hó 9-én déli 12 óráig benyújtandó ajánlatok alapján biztosítja.

Kő- és kavicsszükséglet. A m. kir. államvasutak budapest-jobbparti üzletvezetősége 1904. évi kő- és kavicsszükségletét 1903. évi december hó 11-én déli 12 óráig benyújtandó ajánlatok alapján biztosítja.

Fenyőoszlopok távirtdai célokra. A m. kir. posta- és távirtda-igazgatóság 1904. évi 20—100 ezer drb fenyőoszlop szükségletét 1903. évi dec. hó 9-én déli 12 óráig benyújtandó ajánlatok alapján biztosítja.

Kő- és kavicsszükséglet. A m. kir. államvasutak aradi üzletvezetősége 1904. évi kő- és kavicsszükségletét 1903. évi december hó 11-én déli 12 óráig benyújtandó ajánlatok alapján biztosítja. Bővebb tájékozódás a hivatalos órák alatt a székely iparkamara hivatalában nyerhető.

Csarnok

Levél az északamerikai Egyesült államokból.

Mélyen tisztelt Szerkesztő ur!

Nagy nehezen fogtam e kis levélke megírásához, egyrészt azért, mert nem nagyon értek a levélíráshoz, annál jobban értek a vaslapát és csákány nyele megfogásához, másrészt pedig azért, mert időm sem engedi az írogatást. Az az igaz, hogy csak tíz órát dolgozok naponta, de ez is tisztességesen elég, ugyannyira, hogy mikor hazatérek fáradtságos munkámból, nem fog sem a levélírás, sem pedig a sétálgatás. No de azért mégis elmondok egyet-mást tisztelt szerkesztő urnak az amerikai életből azon feltétel alatt, hogy szíveskedjen becses lapjában közzé tenni, azon székely testvéreim érdekében, kiknek vándorlásuk van e dollárok (már koldusság) hazájába vándorolni, hogy mielőtt elhagynák szép hazánk földjét jól gondolják meg. Első sorban az utazásra vonatkozólag egy pár szót: Ami a magyarországi utazást illeti, az még csak megjárja, de mikor Oderberget elhagyja a szegény kivándorló, itt összerelik és valóságos beraktározzák a német vasutak nyomorult negyedik osztályába, a mihez képest a magyar vasutak 36 embernek és 6 lónak föliratú kocsijai valóságos paradicsomok. Zsufolásig megtöltik a kocsikat. Sokszor ember ember hátán tolong. Rájuk csukják az ajtókat és viszik, mint a deportáltakat. Ülőhelynek hire sincs, alvásról szó sem lehet. Viz nincs, sokszor majdnem elájulnak a szegény utasok a szomszagtól.

A hosszú uton mindössze egyszer vagy kétszer szabadulhatnak ki a fülledt ketrekből, akkor is csak felügyelet mellett mehetnek ki egy-egy erre készült nyomorúságos barakba. Testben és lélekben megtörve érkeznek a kivándorló egyik, vagy másik kikötő városba, ahol már várakoznak rája és viszik ide, meg oda.

Itt már megnyugodhatnak az ember, ha nyugalomról lehet szó. De a vendéglőbe hering módjára bepréselik a szegény elcsigázott népet s hozzá még jól megfizetetik (mint velem is megtörtént) az át nem aludt éjszakáért, a nyomorúságos élelemért a szegény embert. A férfiaknak s terhes elviselni ezt az utat, de hát még a

szegény nők- és gyermeknek. Valahára felvirradtunk arra a napra, amely napon indult az a hajó, amelyre jegyünk szőtt Amerika felé. Mielőtt azonban hajóra szállítottak volna bennünket, megvizsgáltak az orvosok és be is ojtottak minden egyes embert és nőt. Sokat még a kikötő városból visszautasítottak. Mikor aztán berendeztek a hajóba, a hajóhidat fölvtették s aztán megindult a hajó, ringatott mint dajka a csecsemőt. A hajó alvilágába volt a mi kényelmes helyzetünk, ahová a szegény harmadosztályú népet beteltek. Amikor az ember belép, megcsapja valami irtóztató szag, amiben van valami a régi olajból, kátrányból és még nem tudom mi mindentől. Fojtott a levegő ugyannyira, hogy majd meg fulasztja az embert. Mindegyikünk kapott egy-egy vaslécből nagy durván összerótt ágyfelét, azon egy szalmazsáknak nevezett valami, párna helyett pedig ott volt a mentő öv. Ez itt a berendezés. A paplant pediglen egy pokróc pótolta. Itt gyakran daloltam ezt a nótát:

„Köböl a nyoszoljám,
Nem különb a párnám“.

Bizony, sok embernek könny szökött a szemébe, mikor meglátta a nyomorúságos nyugvóhelyet. Ha felső-ágyra jut az ember, akkor egész nap kell, hogy üljön, különösen ha ijedős. Ha pedig az alsó ágyra jut, akkor már elevenen át élezi a siri élet gyönyörűségeit s még ráadásul valami a nyaka közé is szakad a felsőtől. Mikor aztán a hajó neki vág a nagy tengernek és eltelik egy pár nap a tengeren való utazásból, ekkor már teljes a gyönyörűség. Félve, remegve húzódik meg a sok szegény asszony, gyermek és még férfi is. Várja mindig, hogy mikor üt az utolsó óra. Evésről szó sincs, pedig van itt bőségesen krumpli héjával, fekete kávé, kenyér és a német konyha ismeretlen rosz eledel. Többnyire minden ember megkapja a tengeri betegséget. (Én hála a gondviselés útjának, csak két napig voltam beteg, ekkor is csak mások csunya betegségétől undorodtam meg). Szánalomra méltóak voltak itt még a férfiak is, de hát még a szegény nők, kik négy-öt napig aláltak voltak. Sokakat ez utóbbiak közül, kiknek nem volt ott férjük vagy valamely bizalmas emberük, a nagy viharban a hajó még ágyából is ledobott s addig hevert a mindenféle piszkokban, míg a matrózok fel nem szedték. Fizennégy napig tengeri utazásom utáni végre-valahára kikötött a hajó New-york városában. Itt következett még a valódi hadd el hadd. Egy minden oldalról víz által körülvevett házba zártak be bennünket. Hosszu sorfalat alkotnak itt a bevándorlók s egyenként mennek az orvosok és több nyelvet beszélő hivatalnokok elé, kik megkérdezik az illető nevét, korát, honnan jött, kihez óhajt menni, mennyi pénze van (meg is kell mutatni), vannak-e rokonai, van-e biztos munkája; ez utóbbi kérdésnél sokan bajba kerülnek, mert aki igennel felel, azt kíméletlenül küldik vissza, mivel az Egyesült államok törvényei tiltják a szerződéses munkások behozatalát, még az orvosok is nagyon sokakat visszaküldnek s ugyszintén azokat is, kiknek elegendő pénzüik nincs.

Innen is megszabadulva 1902. március 2-án megkezdett utazásomat bevégeztem március 30-án este azon kis városkában, hol még most is fáradtságos munkával keresem kenyeremet. Most pedig lennéna-néha egy-egy napot pihenek, bejárom a várost és környékét, de akármire menjek, minden utcasarkon csoportokba látom a munkanélküli honfitársaimat, kiknek nagyon sokra megy a számuk, hogy nincs biztos munkájuk csak úgy tengődnek napról-napra. Már bocsássatok meg, még otthon levő és ide kívánczó székely testvéreim, hogy intő-szavakkal fordulok hozzátok, de az Amerikában megjelenő magyar lapokból folyton csak azt olvasom, hogy a kivándorlás a Székelyföldön is csak egyre növekszik.

Ne hallgassatok az innen érkező sok csábító levélre, ne vágyakozzatok az innen hazaküldött sok pénzért Amerika földjére. Higgyétek el, itt fáradtságos, testet törő munkában és drága véráldozatok árán lehet csak pénzt keresni. De most még munkát sem lehet kapni, a gyárak mind csak félerővel dolgoznak és kezdték beszűntetni a munkát. Nemhogy új embereket fogadnának munkába, hanem még a régiakat is bocsátják el a munkából. A nyár még csak eltelt, mert vasutak építésénél, javításánál sok ember talált kenyeret és megélhetést magának, de hogy mi lesz, ha beáll a tél, azt elgondolni nem tudom. Gondoljatok arra, hogy nekünk is minden időben készen kell legyünk, hogyha tizenkettőt üt az óra, visszatérjünk édes hazánk azon földjére, melyet ősapánk drága véráldozatok árán megszerezték, hol hőleszünk ringatták, hol eljártunk gyermek-

éveinket. Bár ott van a minden bajok kuforrása, hogy abból a drága földből igen kevés jut a szegény embernek, s ez az oka, hogy sok szegény ember vándorbotot vesz kezébe. Gondoljatok továbbá az itten történő sok gyári és bányászati szerencsétlenségekre. Azt hiszem egy statisztika sem ad számot arról, hogy hány magyar ember járt idáig szerencsétlenül a sok különféle gyárakban és hányan vesztették életüket a híres köszvénybányákban.

Sötét bánya mélyén, ezernyi veszély közt, küzd a kenyérért sok ezer magyar nép, otthon pedig azt vetik szemére, azért vándorol ki, mert ideki könnyebb megélhetés vár rá; hát bizony téved az az ember, aki azért vándorol Amerikába, hogy itt valami könnyen élhessen.

Senkisé tudja azt, hogy a magyarság Amerikában valami nagy becsülésnek örvendene. Az egymásután kikerülő tintanyaló, sikkasztó és hamisító urak legkevésbé alkalmasak arra, hogy az Amerikaiak becsülését megnyerjék, de az ilyenek valami angol társaságokba be nem is jutnak.

Becsüli az angolság a magyar munkást, ki nek ereje és szívóssága imponál neki, de becsüli úgy ahogy munkást szokás, kit felhasználnak addig, míg meg nem szakad, azután pedig eldobják, mint a kifacsart citromot. A sok ezer magyar életet, mit a gyárak és bányák itt megemésztenek, pár dollárral megfizetik az özvegy és gyermekeknek, s azután beáll a nagy nyomorúság, mert hiszen ember van elég és olcsóbb, mint az angol munkás, kivel nem lehet úgy elbánni, mint az idegenel.

Azon meggyőződésemmek adva kifejezést, hogy tisztelt szerkesztő ur szíves lesz becses lapjában leveletem közzétenni,

maradtam székely testvéri üdvözléssel,
Martins-Ferry (Ohio), 1903. okt. 5-én.

H.-Karácsonfalvi Kovács Mózes.

Szerkesztői üzenetek.

— **i — á. Helyben.** Az „ipse“ gorombán személyeskedő durvaságaival kívánná elűzni kimutatott igazságainkat — cáfolat helyett; ezzel újabbban is világos jelét adván, hogy ő csakis o l y a n hangon tud tárgyalni. Azonban egyúttal másképp cselekszik, mikor a szóban levő bőrszót közgyűléséről egy elvont tartalmu, muszájtudósítást közöl ugyanakkor. Illetlen sértéseit a bíróságnál kell számoljon. E helyen azokra, sem egyéb durvaságaira annál is inkább nem felelünk, mert éppen idegen szavakkal a neveltségig teleltömött irka-firkáival a legszánandóbb szellemi hiányról szóló szegénységi bizonyítványt állította ki — önmagáról.

K-i. Köszönettel vettük és mielőbb hozni fogjuk. Szíves üdvözet — a viszontlátásig is!

L. G. Gy-r. A papnövendékeknek is szívesen megadjuk a tanítók által élvezett kedvezményeket. Erről tehát növendéktársait értesítheti. A lapot címére megindítottuk.

Székely gazda. Nagyon helyesen teszik, ha az oly hosszasan tartó ragadós szájszáj- és körömfájás ellen állataikat mielőbb beoltatják. Ez nem is kerül sokba, mert a földművelésügyi miniszter elég mérsékelt díjakat állapított meg. E szerint a védőoltásért az állatorvosnak fuvarköltségen kívül: sertések, juhok és kecskéknél kétszeri oltásért 100 drbg, darabonként: 10 fillér; 100—500-ig: 8, 500—1000-ig: 6 és ezen felül: 4 fillér. Lovaknál és szarvasmarhákánál kétszeri oltásért együtt véve 100 darabig minden állatért 40 fillér; 100—200-ig: 30 fillér, 200-on felül minden egyes darabért 20 fillér. A darabszám az illető községben beoltott összes állatok után számítandó.

Apró hirdetések.

E rovatban minden szót 4 fillérért, vastagabb betűvel 8 fillérért közöl a kiadóhivatal.

Csikszentimre községben és határán 230 hold területű birtok az 1904. január 1-től kezdődő egymásután következő 6 évre haszonbérbe adandó. A feltételekről értekezhetni **Szacsavay Imre**, kir. járásbíróval Csikszeredában.

Eladó. Székelykeresztúron a „**Korona-szálloda**“, új, jó karban levő épületekkel, nagy mulatókertekkel. Értekezni lehet a tulajdonosnál, Marosvásárhelyt, Szántó-utca 43.

